

QUATVOR TEMPO. 445

Notandum sane, quod nefandissima hæresis, ex eo quod dñs ait mulierem alligatã à satana, conatur astruere, corporum humanorum uitia, non ad dominum autorem, sed potius ad diabolum pertinere: quasi diabolus, cum habeat semper cupiditatem nocendi, nocere cuiquã possit, nisi ab omnipotente acciperet potestatem. Nam quid aliud nõ solũ in libro beati Iob, quem memorata hæresis, cũ cæteris ueteris testamẽti libris, & cum ipso deo qui dedit, quasi maligno mũdi principe, ut insanos exufflat, sed etiam in euangelio declaratur, ubi dæmonia nec in porcos ire potuisse, nisi hoc illis ipse concederet, legitur.

DOMINICA XIX.
post Pentecosten, Matth. XXII.

In illo tempore Accesserunt ad Iesum Saducæi, qui dicunt non esse resurrectionem. Et reliqua.

PRædicante domino nostro Iesu Christo, duæ præcipuæ hæreses erant inter Iudæos, una Saducæorum, & altera pharisæorum. Saducæi autem dicuntur, qui Saducum quendam magistrum legis sequerentur, neque resurrectionem credebant, neque angelos, neque spiritus esse. Hi tantum quinque libros Moysi recipientes, oracula prophetarum respuebant. Et contra pharisæi, qui diuisi interpretantur, eo quod à cæteris in quibusdam obseruationibus se separarent, & resurrectionem credebant corporum, & angelos & spiritus esse fatebantur, & nõ solum quinque libros Moysi, sed etiam oracula prophetarum recipiebant. Saducæi ergo, ut re

surrectiōis ueritatem negare possent, turpitudinis fa-
bulam cōposuerunt de muliere, quæ septem fratres
habuerit. Vnde ⁊ interrogauerunt eum, dicen-
tes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus
 fuerit nō habens filium, ut ducat frater eius uxorem
 illius, ut suscitaret semen fratris sui. Erant autem apud
nos septem fratres. & primus uxore ducta defunct⁹
est, & non habens semen, reliquit uxorem suam fra-
tri suo. Similiter secundus & tertius, usq; ad septimū.
Nouissimi autem oīm & mulier defuncta est. In re-
surrectiōe ergo cuius erit de septē uxor? Omnes em̄ eā
habuerunt. ¶ In quibus uerbis patet, quod non solū
spiritaliter, sed etiam nec iuxta literam recte se intelli-
gere demonstrabant. Potuit quidam infelicitate ac-
cidere, ut in eodem populo, qui à legis obseruātia de-
fecerat, septem fratres unam habuerint uxorem: sed
hoc Moyses in lege non præcepit. Qui em̄ de primo
& secundo legem dedit, & de cæteris tacuit, nequaquā
septē fratres unam uxore habere iussit. Sed hoc man-
datum spiritaliter potius, quàm carnaliter est intelli-
gendum. Frater em̄ noster, dñs est Iesus Christus, qui
cum sit creator & dominus noster per diuinitatē, no-
bis fieri dignatus est frater per humanitatē, sicut ipse
ait in euangelio: Quicumq; fecerit uoluntatem patris
mei, q̄ est in cælis, ipse meus frater, soror & mater est.
Et per prophetam: Narrabo nomē tuum fratribus
meis, in medio ecclesiæ laudabo te. Huius uxor eccle-
sia sancta est, cui ipse per prophetam ait: Sponsabo te
mihi in iustitia & ueritate, De qua per Iohannem in
Apocalypsi dicitur: Vidi ciuitatem sanctam Ierusalē,
nouam, descendentē de cælo, tanquam sponsam or-
natam uiro suo. Mortuus est sine liberis, q̄ ante pas-

tionem suam paucos Iudæorum per suam prædicationem & bonum exemplum filios spiritualiter deo generavit. Primogenito quoque fratris nomen imponit, quia à Christo Christiani uocamur, ut intelligant doctores non suos esse proprios, sed dei, quos per prædicationem generat. Sed Saducei; quia scripturas spiritualiter non intelligebant, resurrectionem negare uolebant. Unde congrue à dño audierunt: Erratis, nesciētes scripturas, neque uirtutem dei. Quia enim scripturarum sensus ignorabant, consequenter Christum, quæ dei uirtus & dei sapientia, minime cognoscebant. Quid autem de resurrectione credere uel sentire debeamus, manifestat cum ait: In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli dei in cælo. In quibus uerbis proprietates latinæ linguæ cum græca eloquentia non concordat. Apud Latinos enim proprie femina nubere, & uiri uxores ducere dicuntur. Sed hanc proprietatem græci sermonis sequimur, cum dicimus: [Non nubent,] scilicet uiri: [neque nubentur,] scilicet uxores. Non ergo nubent in resurrectione uiri, neque nubentur uxores, quæ habebunt quidem corpora uera, quæ possunt nubere & nubere, sed tamen immortalia, & absque infirmitate, & ideo non solum à pollutione, sed etiam ab omni corruptione aliena. Quales autem sint, qui in hoc seculo digni habentur, manifestat, dicens: [Sed erunt sicut angeli dei in cælo,] id est, immortales effecti. De resurrectione autem mortuorum non legitis quod dictum est à deo dicente uobis: Ego sum deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob? Ad comprobandam resurrectionis ueritatem, multo apertiora testimonio dominus de oraculis prophetarum profet

Sopho. re poterat, ex quibus est illud: **Expecta me**, dicit dominus, in die resurrectionis meae in futurum. & iterum in **Osce**: **Viuificabit nos post duos dies, & uiuemus in conspectu eius.** Et in **Daniele**: **Multi quidem de terra puluere consurgent, alij in uitam aeternam, alij in opprobrium sempiternum.** Et **Psalmistia**: **Ego dormiui & soporatus sum, & exurrexi, quia dominus suscepit me.** Sed (sicut superius dictum est) quia **Saducæi**, contra quos de resurrectione sermonem habebat, oracula prophetarum non recipiebant, ideo superfluum erat ex illis libris proferre testimonia, quos illi non recipiebant. Quod si diligenter consideremus, hoc testimonium euidenter ad resurrectionem pertinere cognoscimus. Cum enim quadringentesimo circiter anno post mortem **Abraæ** hæc dominus **Moyfi** loqueretur, non dixit: **Ego fui deus Abraam, deus Isaac, deus Iacob**, sed, **Ego sum**, ostendens animas non simul cum corporibus (ut **Saducæi** putabant) interiisse, sed uiuere & esse. Vnde & subditur: **Non est deus mortuorum, sed uiuentium.** Illorum autem deus esse non posset, si non subsisteret. **Et audientes turba mirabantur in doctrina eius.** **Pharisæi** autem audientes quod silentium imposuisset **Saducæis**, conuenerunt in unum. Cum reprobi inter se discordes sint, frequenter in bonorum oppressione concordare solent, sicut de **Herode & Pilato** legimus, quia cum essent inimici adinuicem, in domini passione amici facti sunt. Ita **Saducæi & pharisæi** duæ hæreses **Iudeorum**, cum inter se diuersa sentirent, ad dominum calumniandum pari mente conueniebant. **Dolebant enim pharisæi, Saducæos**, mirantibus turbis atque gauisis, a domino esse superatos, quos si ipsi uicissent, utriusque gauderent,

& ideo inuidia ducti, conuenerunt in unum. Et in-
terrogauit eum vnus ex eis legis doctor. tē-
tans eum: Magister, quod est mādatum ma-
gnum in lege? Vnus eum interrogauit pro omni-
 bus. Quod enim tētando eum interrogauerit, ex ip̄is
 suis uerbis demonstrat, cum ait: [Magister.] Si enim
 uere interrogasset, magis dominum, quā magistrū
 appellasset. Ex qua interrogatione pharisæi, intelli-
 gimus grauem quæstionem inter Iudæos illo tēpo-
 re fuisse uersatam, de præcepto legis contendentes,
 & alijs hoc, alijs illud præferentibus. Alij enim circū-
 cisionem meliorem esse dicebant, alijs sabbati obser-
 uationem magis ualere arbitrati sunt, alijs hostiarum
 & uictimarum oblationem præferiebant, alijs Calen-
 das & festiuitates præponere uolebant. Interrogauit
 ergo pharisæus dominum, quod sit magnum manda-
 tum in lege, ut dum unum magnum diceret, cætera
 mandata infamare uideretur, ac per hoc illorum odi-
 um incurreret, qui aliud mandatum legis laudare uo-
 lebant. Sed dominus ita suam respōsionem tempera-
 uit, ut quod esset magnum mandatum ostenderet, &
 ipse irreprehensibilis pmaneret. Ait enim, Dilige
dñm deū tuum ex toto corde tuo, & in tota aīa
tua, & in tota mēte tua. Hoc est em̄ maximū et
primū mandatū. Dilectio ergo dei dicit maximū &
 primū esse mandatū, non tantū pro ordine, quātum
 p̄ dignitate. Vnus em̄ scripturæ est uocare primū, qd
 est melius, sicut populus Israeliticus primitias auri &
 argēti iussus est offerre, id est, quod preciosius erat in
 auro & argento. Et Ieremias propheta de eodem po-
 pulo dicit: Sanctus Israel dño primitiæ frugum eius.

Maximum igitur & primum mādatum charitas est, quia ipsa & in nouo & in ueteri testamento primariū obtrinet, sicut ait apostolus Paulus: **Maneat in uobis fides, spes, charitas, tria hæc, maior autem his est charitas.** Nobis autem interrogatio pharisæi proficit, quibus dicitur: [**Diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.**] In quibus uerbis considerandum est, quia in dilectione dei mensura non ponitur, quum toto corde, tota anima, tota mente eum diligere præcipimur. Quia em̄ immēsus est deus, sine mensura est diligendus, ut cum eum multum diligimus, parū nos diligere fateamur, nullusq; locus in nobis remaneat uacuus, qui dei dilectione nō repleatur, sed mens, lingua & manus, eius dilectionem resonent. Sed quia deū nemo perfecte diligere potest, nisi diligit & proximū, recte subdidit: **Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.**] Debemus igitur diligere deum plus quā nos, & proximum tāquam nos, id est, sicut uolumus nostræ necessitati subueniri, sic subueniamus & proximi: & sicut nostræ uolumus in firmitati cōpati, sic cōpatiamur & proximi: & sicut ad uitam uolumus peruenire æternā, sic optemus & proximum nobiscum puenire. & hoc est diligere proximum tanquā nos ipsos: quā tunc diligitur deus, si ex dilectione pximi eius dilectio cōdiatur. Frustra em̄ se deum diligere asserit, qui proximum suum non diligit. **Hinc per Iohannem apostolum dicitur: Si quis dixerit quoniam diligo deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Et iterum: Qui non diligit fratrem suum, quem uidet: deum quem nō uidet, quō potest diligere? Et hoc mandatum habemus à deo, ut qui dili-**

1, 102,

1, 102, &

igitur deum, diligat & fratrem suū. Sicut enim auis ad alta se sustollere non potest sine duabus alis, sic nos ad perfectionem ueræ charitatis uenire non possumus, nisi geminam dilectionē dei uidelicet & proximi, seruemus. Vnde & in ornamento pontificis coccus bis tinctus poni præcipitur, ut uidelicet in nostro bono opere dilectio dei & proximi cōiungatur, quoniam hoc confirmat dñs, cū subiungit: [In his duobus mādatis uniuersa lex pendet & propheta.] Si cui nō uacat omnes libros legere, teneat dilectionem dei & proximi, & uniuersa impleuit, teste Apostolo q̄ ait: Qui diligit proximum, legem impleuit. Nam, non adulte rabis, non furtum facies, non occides, non falsum testimonium dices, non concupisces uxorem proximi tui, & si quod est aliud mandatum, in hoc uerbo infrauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et iterum: Plenitudo legis est dilectio. Mandatum charitatis & latum est & breue. Latum, exhibitione operis, sicut per Psalmistā dicitur: Latū mandatū tuum nimis. Breue, in descriptiōe sermonis, sicut in hoc loco: Diliges pximum tuū sicut teipsum. sicut per propheta dicit, Abbreviatū sermonē faciet dñs sup̄ terram. Duo ergo sunt erga dilectionē pximi obseruanda. Primo, ne quenq̄ lædas: secūdo, ut bona quę uales impendas, q̄a qui dixit, Quod tibi nō uis fieri, alij nē facias, ipse alibi ait: Quod uultis ut faciāt uobis hoīes, & uos facite illis. Vt enim multi arboris rami ex ima radice p̄deunt, sic & cetera uirtutes ex dilectiōe dei & proximi p̄creantur. Sed sine causa gloriā habere ramos boni operis, qui non habet radicē charitatis. Qd̄ dñs alibi ostendit, cū ait: Omī habēri dabit, & abundabit ei autem qui non habet, & quod uidetur habere, aufe

Zom, 13

Ga, 10

retur ab eo: quia q̄ habet charitatē, adijcientur ei cæ-
 teræ uirtutes: qui autem eam non habet, frustra de e-
 leemosyna, abstinentia & uigilia gloriatur, teste Apo-
 stolo: Si linguis hominum loquar & angelorum, cha-
 ritatem autem non habeam, factus sum uelut æsonans,
 aut cymbalum tinniens. Etsi habuero prophetiam,
 & reli. Quam dominus in euangelio collaudans,
 ait discipulis: In hoc cognoscent omnes quia
 mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.
 Et iterum: Mandatum nouum do uobis, ut diligatis
 inuicem. Vultis scire quid sit hoc? Audite Iohannem
 apostolum dicentem: Deus charitas est, & qui manet
 in charitate, in deo manet, & deus in eo.
Congregatis autem pharisæis, interrogauit eos Iesus, dicens: Quid uobis uidetur de Christo: cuius filius est? & reli. Cum dominus alibi ait, Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas uestras ante porcos, quid est qd̄ ipse Iudæos, qui suis interrogationibus eum dilaniabant, illa que iusta & sancta sunt, docet? Ad quod dicendum, quia non dedit sanctum canibus, neque misit margaritas suas ante porcos: sed ideo prædicationem suam omnibus patefecit, quia tales erant in turba, qui per eius prædicationem credituri erant: & ut illi, qui credituri erant, haberent quod crederent: qui uero credere nollent, inexcusabiles essent, sed pharisæis per uarias interrogationes errantibus, dominus quod ad credulitatem & salutem pertinet, interrogauit eos, dicens: [Quid uobis uidetur de Christo: cuius filius est?] At illi quod legerant nec negare poterant, responderunt, dicentes: Dauid. Sic enim ad eundem Dauid dictum nouerant, Et erit postquam dor-

miteris tu cum patribus tuis, suscitabo nomen tuum
 post te, quod erit de filiis tuis, & stabiliā regnū eius,
Et iterum: Ecce dies ueniunt, dicit dominus, & susci-
 tabo David germen iustum, & regnabit rex, & sapi-
 ens erit. Interrogatio saluatoris multum nobis hodie
 proficit contra Iudæos, eos scilicet, qui eum tantum
 hoīem, & non deum credūt. Nos autē ab illo docti, in-
 terrogemus eos: **Si Christus tm̄ homo est, & non de-
 us, quomodo David in spiritu uocat eum do-
 minū, dicens: Dixit dñs domino meo, sede à dextris
 meis, donec ponā inimicos tuos scabellū pedū tuorū.**
 Ergo David uocat eū dñm, quō filius eius est? **Et**
 cū non habuerint qd respondeant, nos fiducialiter re-
 spondeamus, hunc & dñm David, & filiū David: dñm
 David in diuinitate, filiū David in humanitate: dñm
 David, p hoc qd in principio erat uerbū, & uerbū erat
 apud deū, & deus erat uerbū: filiū David, p hoc quod
 uerbū caro factū est, & habitauit in nobis. Nec mirū
 si unus idemq̄ mediator dei & hoīm dñs Iesus Chri-
 stus, & dñs dicit David, & filius David, cū hodie in plu-
 rimis cōtingere soleat, ut aliq̄s ep̄s ordinatus p̄ris sui
 dicat pater, nō nascēdi ordine, sed honore. Sed illud
 nō est p̄mittendum, q̄ Iudæi de scripturis multa
 mēientes, hūc psalmū in p̄sona **Abraę** tradunt fuisse
 decantatū à puero ei⁹ **Damascō Eliezer**, ut sit sensus:
 Dixit dñs. i. deus oīpotens: dño meo, id est, **Abraę**, se-
 de à dextris meis, quādo eū à cæde quinq̄ regum re-
 uertentem triumpho uictorię glorificauerit, quoniā
 sessio uictori paratur. Interrogem⁹ ergo eos quomōdō
Abraę cōueniat, qd in eodē Psalmo sequitur: **Ex ute-
 ro ante Luciferum genui te. Et iterū: Tu es sacerdos
 in æternum secundum ordinē Melchisedec. Dicātes**

go, quō **Abraā** ex utero dei ante **Luciferum** sic genitus, cū eius ortū & natiuitatē legamus: & quō fuit sacerdos secundum ordinem **Melchisedec**, cum ipse potius prædā eidem **Melchisedec** obrulerit, & ab eo benedictionē postulauerit. **Et** cum respondere nō poterint, nos firmiter credamus, hūc **Psalmum** in psonā **Christi** esse decantatū. **Et** est sensus: [Dixit dñs,] id ē, deus pater: [dño meo,] id est, deo filio. **Quod** autē ait, [Dixit dñs dño meo,] geminatio unius nois, nō diuisionem ostendit substantiæ, sed proprietatē unius cuiusq; personæ: quia in natura quod est pater, hoc est filius, sed tamē alia est persona patris, alia filij. **Dixit** autē qđ nec ille ore, ptulit, nec iste aure intētus audiuit, sed qđ uult pater, nouit filius: & qđ uult filius, nouit pater, quorū dicere, uelle est. **Quod** uero ait, [Sede à dextris meis,] iustori filio dicitur, quia sessio iustori debetur. **Qui** postquam per suam passionem & resurrectionem antiquū hostem superauit, humanitatem, quā ex nobis assumpserat, in dexteram patris collocauit, **Marco** euangelista teste qui ait: **Dñs** quidem **Iesus** postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris dei, nō quod deus pater dexterā uel sinistrā habere credendus sit, sicut & nos, sed totus est dexter, quia totus est sanctus. **Quod** uero subiungit, [donec ponā inimicos tuos scabellum pedū tuorū,] aduerbium finitum pro infinito posuit tempore. **Uis** em̄ scripturæ est, hoc aduerbium finitum aliquando, p̄ finito, aliquñ, p̄ infinito ponere. **Pro** finito, sicut per **Isaiam** prophetam dicitur: **Popule** meus, intra in cubicula tua, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio. **Pro** infinito, sicut ait **Psalmista**: **Oculi** nostri ad dñm deū nostrū;

Isaię. 26.

donec misereat nostri. **Et** propheta: **Donec** senescatis, ego sum. **Nunquid** post illorum senectam deus futurus non erat, aut oculi nostri cessabunt respicere ad eum, postquam misertus fuerit nostri? **Nō**, sed (ut diximus) finitum pro infinito posuit. **Sic** & in hoc loco dum dixit, [donec ponā inimicos tuos &c.] hoc ad uerbum infinitum æternitatem Christi sonat. **Scabellum** enim à scandendo dicitur: pedes autem, æternitatem eius perpetuæ stabilitatis designant. **Inimici** uero, qui sub scabello pedum ponuntur, non perseuerantes inimici intelligendi sunt, sed illi, qui quondā inimici, per conuersionem reconciliati facti sunt amici. **Quod** in eo facile intelligitur, quia filius, sub cuius scabello pedum ponuntur, in dextra sedere dicitur. **Soli** enim electi in dextera ponendi sunt, ipso domino dicente: **Statuet** quidem oues à dextris, hædos autem à sinistris. **Tunc** dicit illis, qui à dextris eius erūt: **Venite** benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum à constitutione mundi, [Et nemo poterat ad hæc respondere ei uerbum, neq; ausus fuit ex illa die amplius quisquam eum interrogare.] **Videntes** pharisæi in suis interrogationibus domini laudē crescere, & suam uituperationem, non ausi sunt eum amplius interrogare: quia quicquid dixerint, contra se dictum sentiebant. **Sed** quem interrogare nō audebant, manifeste comprehensum Romanæ tradiderunt potestati, ut intelligamus quia liuor & inuidia superari potest, sed quiescere nescit. [Tunc locutus est Iesus ad turbas, & ad discipulos suos, dicēs: **Sup** cathedram **Moyse** sederūt scribæ & pharisæi. **Omnia** ergo quæcunq; dixerint uobis, facite & seruate, secundum uero opera eorū nolite agere. **Dicūt** em̄ & nō faciūt.] **Grā-**

dis in hoc loco domini ostenditur patientia, sed non minor eius declaratur beneuolentia. Scribæ ergo & pharisæi grauissimis hunc quæstionibus laceessere cupiebant, ipse autem ad eorum subiectionem & uenerationem turbas hortabatur, dicēs: [Super cathedram **Moyfi**, & reli.] Cathedra autem sedile est ligneū, sustentationi corporis undiq; aptū, & ideo magistris & doctoribus congruum. Per cathedrā namq; aliquā bona, aliquā mala significatur doctrina: mala, sicut in primo psalmo legitur, In cathedra pestilentie nō sedidit: bona, sicut Psalmista alibi ait: Exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Sic & in hoc loco in bono ponitur, cum dicitur: [Super cathedram **Moyfi**.] Hic cathedra **Moyfi**, doctrinam legis significat, quæ pro eo **Moyfi** dicit, quia à dño data, specialiter populo per **Moysem** est administrata. Super cathedrā ergo **Moyfi** sederunt scribæ & pharisæi, quia in doctrina legis quieuerunt. Et ideo dominus ad eorum doctrinam audiendam turbas hortabatur, quia quamuis male uiuerent, tamen bona dicebant. Quia quam uulgaris populus intelligere nō poterat, illi specialiter à dño ad docendum populum acceperant. In eo enim, quod bene docebant, audiēdi erant: in eo qđ male uiuebāt, nec audiendi nec imitādi erant. Vnde & bene dicitur: [Omnia enim quæcūq; dixerint uobis, seruate & facite.] Quia enim nō suam doctrinam, sed dei prædicationem docebant, ideo ad eorum doctrinam audiendam uel obseruandam populum inuitabat: & quod ad eorum prædicationem obseruandam populum prouocauerat, nūc ab eorum imitatione obseruanda reuocat, cum subiungit: [Secūdum uero opera eorum nolite facere.]

Quicumque enim hodie in ecclesia bene docet, & male uiuit, scriba est & pharisæus. Sed cuius uita despiciatur, restat ut eius prædicatio cõtemnatur, tamen propter mala opera, bona prædicatio non est relinquenda. Vnde Paulus apostolus dicit: Siue ex occasione, siue ex ueritate Christus annücietur, in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Alligant enim onera graua et importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Onera graua & importabilia, præcepta legis fuerunt, quæ propter duritiã Israelitici populi, dura & aspera sunt data, in tantũ ut nullus ea iuxta literã implere potuisset, sicut Petrus apostolus testat: Quid uultis imponere iugum super ceruices discipulorũ, qđ neq; nos neque patres nostri portare potuimus? Sed per gratiã domini Iesu credimus saluari, quẽadmodum & illi, sed onera graua & importabilia scribæ & pharisæi grauiora fecerant, quas dã obseruationes & superstitiones addentes in lege, ut per hæc simplicem turbã ad suam uenerationem inclinaret, sicut eis dñs alibi exprobrat, dicẽs: Hypocritæ, quare transgredimini mã datum dei propter traditiones uestras? Nã deus dixit: Honora patrem tuũ & matrem. Vos autem dicitis: Munus quodcunq; est ex me, tibi proderit, & non honorificatis patrem, & irritum fecistis mandatum dei propter traditiones uestras. Digito autem suo nolunt ea mouere, quia non solum maiora legis præcepta nõ obseruabant, uerum etiam minora digito operatiõis tangere nolabant. De quibus alibi ait: Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui tulistis clauẽ scientiæ, sed quia hæc non amore dei, sed cupiditate laudis humanæ faciebant, recte subiungitur: Omnia uero

opera sua faciunt, ut videatur ab hominibus.
 Erant enim tales, ut illud audire mereretur, quod dominus alibi ait: Vos estis qui iustificatis uos coram hominibus, deus autem nouit corda uestra. De quibus alibi dicitur: Amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Vnde alibi fortiter eos increpat, dicens: Ue uobis scribae & pharisaei hypocritae, qui similes estis sepulchris dealbatis, & reli. Quorum uicia dominus de regit, cum adhuc subiungit, dicens: Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias. Cum dedisset dominus legem per Moysen, ad extremum intulit: Ligabis eam in digitis tuis, & erunt immota ante oculos tuos, & meditaberis in eis die ac nocte. Et est sensus: Ligabis eam in digitis tuis, id est, opere adimplebis. Et erunt immota ante oculos tuos, hoc est, iugiter meditaberis in eis. Scribae ergo & pharisaei uanae gloriae amatores, decem uerba legis in membranis scribebant, & ea frontibus suis circumligabant, ut inuicem se salutantes, atque obuiantes, praceptorum legis recordarentur, & ipsa pictatiola phylacteria uocabant. Iusserat quoque dominus in lege, ut in quatuor angulos palliorum hyacinthinas fimbrias ponerent, ad Israeliticum populum dinoscendum. Scribae ergo & pharisaei, avaritiae sectatores, lucrum de mulierculis captantes, longissimas fimbrias faciebant, in quarum summitatibus acutissimas spinas ligabant, ut in conuiujs uel in synagogis sedentes inuicem se pungerent, & per hoc legis recordarentur, & qui hoc haberet, religiosior putaretur. Iuxta hanc similitudinem fuit illa fimbria domini, non superstitione pharisaica superflua, sed modica & parua secundum praecipra legalia, quam mulier, quae duodecim

annis fluxum sanguinis passa erat, accedens retro re-
 tigit, & non est secundum superstitionem pharisæorum
 compuncta, sed domini misericordia sanata. Ad quod
 autem has & huiusmodi superstitiones inuenissent, ma-
 nifestatur cum subditur: Amant autem primos
recubitus in cœnis, quod pertinet ad uentris in-
gluuię. [& primas cathedras in synagogis,] quod
 pertinet ad inanem gloriam. [& salutationes in fo-
 ro, & uocari ab hominibus rabbi,] quod pertinet ad
 indebitam reuerentiã. Sed eorum uitij patefactis, dñs
 ab eorum imitatione suos compescuit, dicēs: Vos
autem nolite uocari rabbi. Unus est enim ma-
gister uester. Ac si diceret: Vos enim estis electi, q
 unum & uerũ habetis magistrũ, illum scilicet, a quo
 procedit omnis sapientia & cum quo fuit semper, &
 est ante æuum, quorum fiducia deus est, & qui terre-
 na uobis tribuit, ut cœlestia adipisci possitis. Nolite
 uocari rabbi, i. magistri, ut honorem ei debitũ ad ue-
 stram gloriam insecutis. Omnes autẽ vos fra-
tres estis. In quibus uerbis ostenditur, non tm car-
 nale, quãtum spiritalem natiuitatẽ esse laudandã,
 cum ait: [Omnes enim uos fratres estis. Et patrẽ no-
 lite uocare uobis super terrã. Unus est enim pater ue-
 ster q in cœlis ẽ. Nec uocemini magistri, qa magister
 uester unus est Christus.] Quibus est enim unus pa-
 ter deus, & una mäter ecclesia, & una est fides catho-
 licorum, consequenter fratres esse debent, nõ carne,
 sed spiritu, ut unũ credant, unum sapiant, unum desi-
 derent, & impleatur in illis, quod scriptum est: Ecce
 quã bonũ & quã iucundum, habitare fratres in
 unum. Quales erãt, de quibus alibi dicitur: Multitu-
 nis credentiũ erat cor unũ & anima una. Nec quicquã

eorum quæ possidebat, aliquid esse suū dicebat, sed erant illis omnia cōmunia. Vnde Apostolus omnes credentes frēs appellat. Et Iohānes: Charissimi, filij dei sumus. Queritur, q̄re aliqui eos, q̄ sibi præsumunt in doctrina uel regimine, patres uel magistros audent appellare, & maxime in monasterijs, cū dñs dicat: Vos autē nolite uocari rabbi, & patrem nolite uocare uobis super terram, & Paulus apostolus nolite uocari magistram gentium se nuncupet, dicens: Quam diu sum magister gentium, ministerium meū honorificabo. Ad quod dicendum, quia aliud est essentialiter esse patrem & magistrum, & aliud nuncupatiue. Verus namq̄ ille magister & pater est, qui omnia scit anteq̄ fiant, & cuius sapientia cuncta regit & ordinat. Cæterum sine culpa eos, qui nobis præsumunt, magistros uel patres appellamus, quia in hac appellatione reuerentiam eorum sanctitati & ætati atq̄ sapiētiae deferimus, non tamen autores nostræ confitemur naturæ. Sicut enim nemo bonus nisi solus deus, & tamē ab eius bonitate multi boni uocantur: ita unus est pater qui omnia creauit, & unus magister qui omnia docuit, tamen ab eius magisterio uel imitatione multi magistri & patres appellantur. Sed iste (ut diximus) essentialiter, illi uero abusue. Sed q̄ ad hanc dignitatem, ut magistri uel patres uocentur, nō per superbiam, sed per humilitatem ascenditur, recte subditur: Qui maior est uestrum, erit minister uester. In quibus uerbis illorum superbia retunditur, qui non per uitæ meritum, sed propter temporale honorem altiore gradū ascendere cupiunt. Hoc quippe inter secularem potētiam & ecclesiæ humilitatem distat, q̄ in illis potētia, in istis humilitas eligitur. Et quan

ro quisq; in illis fuerit potentior, eo & reuerentior:
 in istis aut̄ quanto humilior, tanto utiq; melior. **Cū**
 ergo ait [Qui maior est uestrū, erit minister uester,]
 tale est, acsi diceret dñs: Sicut filius hominis non ue-
 nit ministrari, sed ministrare: & factus est inter uos,
 non quasi recumbens, sed sicut qui ministrat: quan-
 to magis magistri discipulis uiam humilitatis debēt
 demonstrare: scilicet ut quo altiores sunt gradu, eo
 & humiliores sint exemplo. Quod dñs alibi osten-
 dere uoluit, cum discipulis inter se conquirentibus,
 quis eorum maior esset in regno cælorū, ait: **Reges** *Luce. 22*
 gentium dominantur eorum, & qui potestatem ha-
 bent super eos, benefici uocantur. In uobis autē non
 sic. Sed q; uoluerit esse maior, sit omnium minimus:
 & qui præcessor, tanquam qui ministrat. Et iterum:
Amen dico uobis, nisi cōuersi fueritis & efficiamini
 sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorū. Quā
 uirtutem præbuit, dicēs: Nam quis maior est, qui re-
 cūbit, an qui ministrat: nōne qui recumbit? Ego autē
 in medio uestrū sum tanquā qui ministrat. Sicut ali-
 bi dixisse legitur: Vos uocatis me, magister & dñe, &
 bene dicitis. Sum etem. Si ergo ego dñs & magister
 uobis laui pedes, & uos debetis alter alterius lauare
 pedes. Quod pprie illorū est facere, qui magis æter-
 nam gloriā, q̄ tēporalē diligūt uitā. Vnde & subdit:
Qui autē se exaltauerit, humiliabitur: & qui se
humiliauerit, exaltabitur. Quærīt q̄re dicat, Qui
 se exaltauerit, humiliabit, cū multos uideam⁹ in p̄sen-
 ti seculo exaltatos, & usq; in finē ipsorū in ipsa exalta-
 tione pmanere: rursum uidemus alios in paupertate
 & egestate, & in ipsa paupertate usq; ad exitū animæ
 cōsistere. Ad quod dicendū, quia q; se in p̄senti secu-

lo superbe exaltauerit, in futuro humiliabitur: & qui se in hoc seculo ueraciter propter dominū Christum humiliauerit, in futuro exaltabit. Sicut ergo inter superbos semp iurgia sunt, sic inter humiles pax & concordia inuiolata conseruatur. Quoniā qui se humiliant in presentī, exaltabunt in futuro, quando illā desiderabilem uocem audire merebuntur: Euge serue bone & fidelis, q̄a super pauca fuisti fidelis, super multate constituam, intra in gaudium domini tui.

DOMINICA XX.
post Pentecosten. Matth. IX.

In illo tempore Ascendens Iesus in nauiculam, transfretauit, & uenit in ciuitatē suam. Et reliqua.

Sæpius cōtingere solet, ut una eadēq; res in scripturis, duplicē uel triplicem habeat significationē, sicut est nauis, q̄ aliquñ uexillū sanctæ crucis, aliquñ sc̄tām ecclesiam, aliquñ utiq; intemperatę uirginis significat. Vexillum sanctæ crucis, sicut in alio loco legim⁹: Ascendēre Iesu in nauiculā, secuti sunt eū discipuli eius. sanctā ecclesiā, sicut in Psalmo legi: Qui descēdunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis. Ipsi uiderunt opera dñi, & mi-